

Družba Isusova - isusovci

Josip Jagodar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Tema govori o povijesti Družbe Isusove i njezinu utemeljenju.

Ključne riječi: isusovci, Ignacije Loyola.

1. UVOD

U literaturi je ova tema dosta potkrijepljena jer su mnogi pisci, tj. povjesničari i teolozi, rado proučavali isusovački red. Važnost isusovaca i njihovog djelovanja jednim dijelom potvrđuje prekretnica u Rimokatoličkoj crkvi u vrijeme katoličke restauracije. Njihovom pojavom započelo je još jedno misionarsko doba Katoličke crkve. Dobra potkrijepljenost u literaturi možda stoji i u činjenici što su isusovci otvorili mnogo škola i sveučilišta kroz povijest pa su tako napravili jednu veliku uslugu Europi i svijetu šireći pismenost i Evanđelje, tj. Radosnu vijest. Neki se vladari kroz povijest oslanjaju upravo na znanje isusovaca. Isusovci su zadužili svijet otkrićima na mnogim znanstvenim i istraživačkim područjima. Neke od poteškoća su snalaženje u literaturi zbog koncepta kojim je pisana. U literaturi se može pronaći mnogo, tj. mogu se pronaći sve informacije. Upravo je i sam sv. Ignacije Loyola, koji je osnovao Družbu Isusovu, napisao nekoliko djela od kojih će neka biti temelj i zakon po kojem će se uspostaviti zakoni i red u Družbi Isusovoj.

2. SV. IGNACIJE LOYOLA

2.1. Životopis sveca

Iñigo López de Loyola rođen je 1491. godine u dvorcu Loyola na sjeveru Španjolske, nedaleko od Aspeitije u baskijskoj pokrajini Guipúzcoa. Rođen je kao trinaesto i posljednje dijete oca Beltrána Ibañeza de Oñaza i majke Marine Sánchez de Licona.³⁵⁸ Kada je imao trinaest godina, točnije 1506. godine, kao mladi plemić, otišao je pažu Juanu Velásquezu de Cuéllaru, koji je bio rizničar kraljevstva Castiglia³⁵⁹. Službovao je u gradu Arévalu. Ondje je, po vlastitom priznanju, ubrzo razvio sklonosti prema mnogim ženama.³⁶⁰ Godine 1517. umro mu je gospodar. Nakon gospodarove smrti potkralj Navarre, koji se zvao Antonio Manrique da Lara, uzeo ga je za svoga plemića i vojskovođu. Četiri godine kasnije (1521. godine) branio je Pamplonu³⁶¹. U toj bitci su, kako navodi J. Wright, legendarna topovska zrna ušla u

³⁵⁸ V. Horvat, 2008, 6.

³⁵⁹ Kraljevstvo Castiglia je kod nas poznato kao kraljevstvo Kastilja. Nalazilo se u središnjem dijelu Pirinejskog poluotoka. Nakon ženidbe Izabele od Kastilje i Ferdinanda Aragonskog, koji su ujedinili kraljevstva Kastilju, Aragon i Navarru, nastalo je kraljevstvo Španjolske.

³⁶⁰ J. Wright, 2006, 26.

³⁶¹ Pamplona je grad na sjeveru Španjolske. Udaljena je 407 km sjeverno od Madrida. Nalazi se na desnoj obali rijeke Arga.

povijest (usp. J. Wright, 2006, 26.). Ignaciju je u bitci smrskana desna potkoljenica, a ozlijeđena mu je i lijeva noga. Njegova posada se predala Francuzima. Pobjednici su prema njemu ipak lijepo postupali i prenijeli ga u rodni dvorac Loyola.³⁶²

2.2. Obraćanje Iñiga

Nakon što je neko vrijeme proveo u svome domu, opazio je da mu je desna potkoljenica krivo zarasla. Tražio je od liječnika da mu krivo zaraslu kost ponovno prelome i pravilno namjesti. Nakon što su mu to liječnici napravili, oporavak je bio dug.

U vrijeme rehabilitacije pročitao je sve srednjovjekovne viteške romane. Nije mu preostalo ništa drugo nego je počeo čitati religijske knjige. Tijekom dugotrajnog ozdravljanja, pročitavši sve dostupne viteške romane, počeo je čitati *Živote svetaca* dominikanca Jakoba de Voraginea i *Život Isusov* kartuzijanca Ludolfa Saskog.³⁶³ Upravo je tada započela čudesna preobrazba Loyole.³⁶⁴ Kad je iz tih djela vidio kako su živjeli sveci i što su kroz svoj život napravili, shvatio je da je njegov dotadašnji život u službi zemaljskoga bio isprazan i promašen. To ga je dovelo do obraćenja. Kada je ozdravio odlučio je hodočastiti 1522. godine u Monteserrat³⁶⁵. Nakon što je probdno noć ispred kipa Crne Djevice u benediktinskom samostanu Monteserrat, Loyola je odlučio zamijeniti svoju odjeću i mač za hodočasnički štap, grubi ogrtač i sandale prosjaka.³⁶⁶ Nedugo nakon što je odlučio postati redovnik i prosjak, otišao je u Manesru gdje je prosjačio, molio i postio. Toliko se odao Bogu da se čak bičevao kao onodobni flagelanti.³⁶⁷ Nakon toga više nije mario za svoj fizički izgled. Pustio je nokte i bradu te imao vizije. Životno geslo mu je glasilo: *OMNIA AD MAIOREM DEI GLORIAM*³⁶⁸

2.3. Osnivač Družbe Isusove

Ignacije Loyola osnivač je Družbe Isusove. U Hrvatskoj je Družba Isusova poznata i pod imenom isusovci.

2.3.1. Put do osnivanja Družbe Isusove

Godine 1523. Ignacije Loyola hodočasti u Svetu Zemlju u Jeruzalem, gdje je posjetio sva sveta mjesta, no kad se pokazalo da je produženi boravak u gradu preopasan vratio se u Europu s namjerom da stekne sveučilišno obrazovanje. Kroz duge molitve i razmatranja

³⁶² V. Horvat, 2008, 6.

³⁶³ Isto, 6.

³⁶⁴ U knjizi J. Wrighta, *Isusovci* iz 2006. godine navodi se da se Loyola preobrazio čitajući djela *Život Kristov* Ludolfa Saksonskog te svecima bremenitu *Zlatnu legendu* Jakova iz Voraginea (26. str.).

³⁶⁵ Monteserrat je katoličko svetište u Španjolskoj. Nalazi se na planinu Montserrat gdje se nalazi prekrasan benediktinski samostan s katedralom koja je posvećena Djevici od Montserrat. U prijevodu Montserrat znači nazubljena planina, a to je zbog njenih specifičnih vrhova, koji ju čine naročito privlačnom planinarima. Planina Montserrat je visoka 1236 m.

³⁶⁶ J. Wright, 2006, 27.

³⁶⁷ Flagelanti (lat. *flagellantes*) su katolici koji su se, u XIII. i XIV. stoljeću, povremeno javno bičevali radi kazne za grijeh.

³⁶⁸ Životno geslo sv. Ignacija na hrvatskom glasi: *SVE NA VEĆU SLAVU BOŽJU*. Isticanjem prvih slova na latinskom, dobiva se *OAMDG*. Ta se slova, kao i Isusov monogram *IHS*, često u slikarstvu nalaze vezane uz Ignacija i Družbu Isusovu.

doživio je duhovni procvat i mistična iskustva te se razvio u prosvijetljenoga duhovnog učitelja.³⁶⁹ Svoj put duhovnog razvoja sustavno je prikazao u knjizi Duhovne vježbe, pomoću kojih je uvodio mnoge u duhovni život i kršćansku savršenost. Oko sebe je okupio nekoliko istomišljenika koji su se također htjeli posve predati na službu Bogu i pomoći nevjernima da pređu na stranu vjere. Inkviziciji je to Ignacijevu okupljanje i poučavanje drugih postalo sumnjivo jer nije bio sveučilišni obrazovan. On nije studirao niti filozofiju niti teologiju. Godine 1524. započeo je s učenjem latinskog jezika u Barceloni. Nakon što je dvije godine proveo u Barceloni proučavajući s djecom osnove latinske gramatike, Loyola se odlučio na daljnje školovanje.³⁷⁰ Godine 1526. započeo je studij filozofije u Alcali, nastavio u Salamanci 1527. Reakcije što su ih njegovo propovijedanje i njegova teološka izlaganja izazvali u ta dva grada isprva su bile negativne. Kad su ga salamanški dominikanci pustili iz zatvora bez ikakve kazne, Loyola je na mazgi odjahao u Barcelonu namjeravajući prijeći u Francusku.³⁷¹ Dana 2. II. 1528. započeo je studij u Parizu. Sljedećih 6 godina studirao je u Parizu. Tijekom studija je sabirao milostinju, dajući novac siromašnim seljacima. Živio je na rubu bijede. Nakon završetka studija, 1534. godine, u Parizu je postigao naslov *Magister artium*³⁷² i počeo se potpisivati kao *Magister Ignatius*.³⁷³ Po završetku studiranja, zbog zdravstvenih razloga, odlazi u rodni kraj. Dana 15. VII. 1534., Ignacije sa šest prijatelja polaže zavjet u kripti sv. Dionizija u Monteserrateu. Godine 1535. otputovao je u Veneciju gdje mu se pridružilo njegovih deset prijatelja. U proljeće 1537. godine, papa Pavao III. dao je Ignaciju i njegovoj družbi odobrenje i novčana sredstva da idu u Svetu Zemlju. Budući da nisu mogli otputovati u Svetu Zemlju,³⁷⁴ ostali su i propovijedali po Italiji. U studenom 1537. Petar Faber, Diego Lainez i Loyola krenuli su u Rim. U crkvi *La Storti* Ignaciju se navodno ukazao Bog i obećao da će mu u Rimu biti milostiv.³⁷⁵

2.3.2. Priznanje Družbe Isusove

Kako nisu mogli ostvariti planirano hodočašće u Rim, Ignacije je u Rimu zamolio Papu da mladoj *Družbi prijatelja u Isusu* odredi poslanje koje smatra najvažnijim. Nakon još jednog prijema kod pape, Rim je sve više postajao središtem propovijedanja i naučavanja buduće Družbe. Saveznike, među kojima i kardinala Gaspara Contarinija, uputilo se u duhovne vježbe, a sredinom 1539. već je bilo jasno da se od željenog putovanja u Svetu Zemlju mora odustati.³⁷⁶ Papa Pavao III. bulom *Regimini militantis Ecclesiae* odobrio je osnivanje nove družbe u Rimokatoličkoj crkvi - Družbe Isusove 27. rujna 1540. godine. Ignacije Loyola je godinu dana kasnije izabran za prvog generala Družbe Isusove.

³⁶⁹ V. Horvat, 2008, 7.

³⁷⁰ J. Wright, 2006, 27.

³⁷¹ Isto, 27.

³⁷² *Magister artium* (lat.) je akademska titula koja se dobivala nakon završenog studija. Nositelj titule bio je „učitelj znanosti i umjetnosti“. Mogao je predavati znanost i umjetnost.

³⁷³ V. Horvat, 2008, 7.

³⁷⁴ Put su morali odgoditi zbog vojnih akcija na Jadranu.

³⁷⁵ J. Wright, 2006, 32.

³⁷⁶ Isto, 32.

3. DRUŽBA ISUSOVA – ISUSOVCI

Ignacije Loyola u XVI. stoljeću osniva Družbu Isusovu. On ne želi vratiti povijest i zbivanja unatrag, nego ispravljati krivo postavljene skretnice koje su određivale smjer zbivanja, a kojima je i on sam prije išao.³⁷⁷ Novom družbom, Ignacije je htio provoditi katoličku restauraciju sa svojim prijateljima. Njihov cilj bio je pomoći papi u obnovi Katoličke crkve.

3.1. Obilježja reda

Ignacije nije u svoj novi red uveo postojeću monašku tradiciju stalnosti mjesta - *stabilitas loci*³⁷⁸, kao ni posebno redovničko odijelo ni zajedničke molitve časoslova u koru u određene sate dana i noći. Uveo je novi stil funkcioniranja zajedničkog života, molitve i pastoralnog rada s kontemplacijom u akciji.³⁷⁹ U novom redu prekinuo je i praksu zamjene krsnog imena redovničkim imenom kao i davanja imena novoga reda po utemeljitelju³⁸⁰ pa se sa svojim sudrugovima i subraćom nazvao Družbom Isusovom. Što se tiče uredbi koje je red imao, Ignacije Loyola napisao je *Konstitucije* ili *Ustanove*. Uz tri redovnička zavjeta³⁸¹ dodao je i četvrti - POSLUŠNOST PAPI, tj. da ih Papa može poslati u bilo koji dio svijeta kao misionare (usp. V. Horvat, I. Loyolski, 2008., str. 9.). Isusovci se tim zavjetom stavljaju posve u službu Crkvi i širenju evanđelja po čitavom starom svijetu i novootkrivenim zemljama. Isusovci su osnivali po cijelom svijetu rezidencije, crkve, misijske postaje, kolegije i sveučilišta. Tradicionalne samostane izvan naselja zamjenjuju tzv. rezidencije - sjedišta unutar gradova, namijenjene za boravak isusovaca i njihov pastoralni rad, a poslije su se razvili i kolegiji za odgojno - prosvjetno djelovanje.³⁸² Isusovcima je zadaća da brane i učvršćuju vjeru te da osnivaju misije³⁸³ diljem svijeta.

Što se tiče prosvjete i obrazovanja, Isusovci prvobitno nisu osnovani kao „red za školstvo“, ali su to s vremenom postali. Godine 1544. u Europi je bilo 7 sveučilišta koje su imali isusovci te su ondje školovali kandidate Družbe Isusove. Ta sveučilišta su se nalazila u Parizu, Coimbri, Padovi, Leuvenu, Köln, Valenciji i Compluti.

Sveti Ignacije želio je da uzdržavanje i školovanje siromašnih studenata bude besplatno, stoga je tražio da se prvo osiguraju dovoljne fondacije ili zaklade za uzdržavanje kolegija.³⁸⁴ Do 1556. broj isusovaca narastao je do 1000 članova. U to doba bilo je osnovano 12 provincija sa 79 kuća, od čega je bilo 40 kolegija kojima je sv. Ignacije odobrio osnutak. Do 1574. godine broj kolegija se popeo na 125, a 1608. bilo ih je 306 te je među njima bio i *Zagrebački kolegij*. U XVIII. stoljeću isusovci su vodili 679 kolegija- sveučilišta po cijelom svijetu. Budući da su imali dosta materijalnih dobara, svjetovni su se vladari pobunili te vršili pritisak na papu. Konačno su europski vladari izvršili toliko pritisak na papu Klementa XIV.

³⁷⁷ I. Macan, 259, URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=7591

³⁷⁸ *Stabilitas loci*- u koji samostan redovnik uđe, tamo i umire.

³⁷⁹ Kontemplacija u akciji- *contemplatio in actione*.

³⁸⁰ Svi drugi redovi nosili su ime svoga utemeljitelja (bazilijanci- po svetome Baziliju, benediktinci -po svetome Benediktu, franjevci- po svetome Franji Asiškom, dominikanci- po svetome Dominiku de Guzmannu).

³⁸¹ Mnoge katoličke redovničke zajednice imaju zavjete čistoće, siromaštva i poslušnosti.

³⁸² V. Horvat, 2008, 9.

³⁸³ Osnivali su tzv. *Pučke misije* u pojedinim župama i mjestima te širili katoličku obnovu i *Vanjske misije* kada su ih slali u preokceanske krajeve, k poganima.

³⁸⁴ V. Horvat, 2008, 10.

koji je 21. VII. 1773. potpisao *Breve Dominus ac Redemptor* o ukinuću isusovačkog reda, koji je ipak stupio na snagu tek kad ga je vladar proglasio važećim u svojoj zemlji.³⁸⁵ Trebalo je čak 41 godina da se Družba Isusova ponovno uspostavi. To se dogodilo za pape Pija VII. koji je uspostavio Družbu Isusovu 7. VII. 1814. godine bulom *Solicitud omnium Ecclesiarum*, ali pod uvjetom da ne traži bivša nepokretna dobra.³⁸⁶ Nakon nekog vremena ponovno su stekli mnoga materijalna dobra.

Isusovačka *Generalna kongregacija* vrhovno je upravno tijelo Družbe Isusove, koju čine članovi generalne kurije, provincijali i izabrani predstavnici pojedinih provincija. Kongregacija se sastaje kad treba izabrati novog vrhovnog poglavara ili svake treće ili šeste godine kad se moraju razmotriti trajne i vrlo važne stvari i poslovi koji se tiču cijele Družbe Isusove ili njezina ispravna postupanja na veću službu Bogu. Isusovački vrhovni poglavar-*superior generalis*, obično se kraće naziva *pater general*. Prema *Ustanovama* Družbe Isusove bira se doživotno - *ad vitam*. Dopunske odredbe *Ustanova* Družbe Isusove ipak iznimno *pateru generalu* dopuštaju da, s papinim odobrenjem, može abdicirati.³⁸⁷

3.2. Isusovačko djelovanje po svijetu

Isusovci su misionarili po svijetu. Vjerno su išli gdje god ih je Sveti Otac slao. Njezini su brojni članovi, krajnje raznolikog društvenog i nacionalnog podrijetla, osvajali propovjedaonice i učionice diljem Europe te misionarska područja Azije i obje Amerike. Ondje su se brinuli za zatvorenike, prostitutke i siročad, savjetujući ženske vjerske zajednice i reagirajući u slučajevima izbijanja kuge.³⁸⁸ U Africi su isusovci djelovali od Angole do Konga i Etiopije. U Angoli su do 1780. namaknuli 1080 robova. U Etiopiji je neuspjela misija ipak rezultirala obraćenjem cara Susenyosa na kršćanstvo.³⁸⁹ S druge strane Atlantskog oceana nalazio se Brazil. Ondje je naišla jedna flota brodova koji su zalutali na putu prema Indiji. Indija je bila prvo odredište Franje Ksavera. Nakon Indije isusovci su imali misije u Maduri, Japanu, Koreji, Kini oko 1560., Filipinima od 1581., Floridi od 1569. i Peruu. Kasnije su isusovci pošli u Arizonu, New Mexico, Kaliforniju, Paragvaj³⁹⁰, Argentinu, Kolumbiju, Kanadu i SAD sve do Jamesovog zaljeva, 2400 kilometara na zapad i 2750 kilometara na jug- duž Missisippija sve do Louisiane (usp. J. Wright, 2006, 74 - 78). Isusovci su bili prvi Europljani koji su otkrili kopneni put između Indije i Kine, među prvima koji su prešli Himalaju. Prije 1616. godine isusovci su istjerani iz Kine. Za vrijeme izгона neki su potajno ostali ondje, a većina je prešla u Makao, gdje je bio isusovački kolegij u kojemu su se članovi Reda pripremali za misijski rad u Kini i Japanu.³⁹¹

³⁸⁵ Isto, 10 - 11.

³⁸⁶ Isusovci su tada izgubili sve što su bili postigli od materijalnih dobara. Morali su se odreći svih rezidencija, kolegija, crkava i sveučilišta.

³⁸⁷ V. Horvat, 2008, 18.

³⁸⁸ J. Wright, 2006, 34.

³⁸⁹ Isto, 74.

³⁹⁰ U Paragvaju je postojala tzv. Paragvajska redukcija, tj. isusovačka republika u Paragvaju (1609. - 1767.) u kojoj su lovačka plemena Indijanaca bila *ad Ecclesiam et vitam civilem reducti* (lat.) „dovedena u Crkvu i civilizirani život, kuće i naselja, poučeni poljoprivredi, kulturi te glazbi“ na opću jednakost i blagostanje.

³⁹¹ M. Vanino, 1969 - 2005, 286.

3.3. Najpoznatiji isusovci

Nakon Ignacija Loyolskog najpoznatiji isusovac je bio Franjo Ksaver. On je suosnivač i prvi veliki misionar Družbe Isusove. Ksaver je tijekom svoga života putovao mnogo. Propovijedao je i pokrštao širom Indije, Molučkih otoka i Japana. Ondje je bio i sluga i borac. Dvorio je okružene i sukobljavao se s budistima, rugajući se neobičnim običajima i pridobivajući duše. Udarajući u zvono na ulicama Goe privlačio je potencijalne katekumene, gledao je kako njegovi obraćenici gorljivo razaraju kumire vjere koju su nedavno odbacili.³⁹² Umro je u žaru propovijedanja i u jakoj vjeri prenoseći Radosnu vijest na ulazu u Kinu.³⁹³ Sa sobom je uvijek nosio „Upute za čestit život“, Marka Marulića. Tijelo Franje Ksavera vraćeno je u Gou 16. III. 1554. petnaest mjeseci nakon njegove usamljene smrti na otoku Sancian³⁹⁴ na vratima Kine. Ksaveru su se mnogi molili i molili njegov zagovor. Pronađeno je nekoliko dokumenata u kojima se potvrđuje čudotvornost zagovora sv. Franje Ksavera.

Matteo Ricci rođen je 6. X. 1552., a umro 11. V. 1610. godine. Mladi Matteo započinje školovanje kod isusovaca u rodnom gradu³⁹⁵, a 1568. otac ga šalje u Rim na studij prava.³⁹⁶ Svoj misionarski život započinje 1577. kad na vlastitu inicijativu odlučuje ići u Aziju. Nakon kraćeg studija i boravka u Portugalu, 1578. godine odlazi u Gou. U Indiji je 1580. godine zaređen za svećenika. Propovijedao je po Indiji i širio Evanđelje. U Kini je boravio u Zhaoqing, Shaozhouu. U Shaozhouu je Matteo Ricci intenzivno učio klasični kineski jezik te proučavao konfucionizam. Od 1595. do 1598. boravio je u Nanchangu. Nakon Nanchanga je bio u Nankingu te napokon u Pekingu. Peking je bila posljednja Riccijeva misija. Matteo Ricci je u Kini djelovao na više intelektualnih razina. Poznati su nam zemljovidi koje je crtao. Djelovao je i na polju filozofije, također je bio dobar u matematici, astronomiji i u tehničkim dostignućima. Neki ga nazivaju Kinezom među Kinezima (usp. V. Čepulić, 2010, 497 - 517).

3.4. Isusovci misionari - Hrvati

Prvi poznati isusovac Hrvat koji je djelovao u prekomorskim zemljama bio je **Ivan Vreman** (1583. - 1621.). Rodio se u Splitu, a u novicijat isusovačkog reda stupio je 1. II. 1600. u Rimu. Dana 5. IV. 1615. plovi za Indiju, gdje je bio devet mjeseci. (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 289). Ne zna se točno kada je stigao u Kinu, ali ondje se nalazi 1616. godine., o čemu svjedoči izvješće o japanskoj Misiji za 1615. i 1616. godinu (Makao, 16. XII. 1616.).³⁹⁷ Vreman je u Makau tri godine predavao matematiku i proučavao kinesku astronomiju. Budući da se je razbolio (klima i hrana), prebačen je u Kinu s Emanuelom Diazom, gdje je klima bila povoljnija, a hrana sličnija europskoj. Otišao je iz Macaa sredinom prosinca 1619. godine.³⁹⁸ Teško bolestan stigao u Nanchang, glavni grad pokrajine Kiangsi. Bio je bolestan svo vrijeme. Ne zna se točno kada je umro. Bibliograf Natanel Southwell navodi da je umro 22. IV. 1620., a suvremenik Trigault stavlja Vremanovu smrt 14. IV. 1621.³⁹⁹

Nikola Ratkaj (1601. - 1662.) rođen je u Velikom Taboru. Nakon isusovačke gimnazije, u petnaestoj godini, odlazi u novicijat Družbe Isusove u Brno (dvije godine), a

³⁹² J. Wright, 2006, 12.

³⁹³ Radosna vijest je u katoličkoj crkvi sinonim za Evanđelje.

³⁹⁴ Otok Sancian udaljen je otprilike 90 milja zapadno od Macaa.

³⁹⁵ Rodni grad mu je Macerati, grad u Papinskoj državi blizu Ancone.

³⁹⁶ V. Čepulić, 499., URL:http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=92764

³⁹⁷ M. Vanino, 1969–2005, 285.

³⁹⁸ *Isto*, 289.

³⁹⁹ *Isto*, 286.-288.

zatim u Graz na studij filozofije (tri godine). Potom odlazi u Rim na bogoslovne nauke.⁴⁰⁰ Godine 1622. odlazi u Indiju u grad Gou, gdje je 21. IX. 1624. zaređen za svećenika. Nakon studija, predavao je teologiju na Kolegiju sv. Pavla u Goji. Godine 1629. poslani su ga da širi Radosnu vijest na Tibetu.⁴⁰¹ Mnogo godina obavljao je dušobrižničku službu u kršćanskim općinama Indije: otok Salset, župe u Tannahu, kod Bandore i Diua. Bio je vicerektor kolegija u Damaunu, rektor u Chaulu. Prezime je promijenio u Jorge, a u službenim zapisima dolazi i kao Georgii i Georgius. Umro je na glasu svetosti u šezdeset i drugoj godini života u kolegiju grada Tannaha, a pokopan je u Lepoglavi (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 295)

Bliži rođak misionara Nikole, **Ivan Ratkaj** (1647. - 1683.) rodio se u Ptuj. Od rane mladosti bio je paž na dvoru cara i kralja Leopolda I. Dana 11. XI. 1664. stupio je u bečki novincijat, a nakon njega tri godine studira filozofiju. Predavao je kao gimnazijski profesor u Gorici i Zagrebu. Dana 11. VI. 1678. odlazi u Seville, gdje je misionario u kolegiju sv. Ildefonsa. Od 7. VII. 1680. do 15. IX. 1680. plovili su od Seville do meksičke luke Vera Cruz (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 298 - 300). Sjedište misije bilo je u Tutuaki, u kraju zvanom Tarahumara. Razbolio se nakon nekog vremena. Nakon što je ozdravio, poslan je u misiju Jesus Carichu gdje je neumorno radio do svoje smrti⁴⁰².

Ferdinand Konščak (1703.- 1759.) rođen je u Varaždinu. Nakon gimnazije stupa u novicijat Družbe Isusove u slovačkom gradu Trenčinu. Kao profesor predavao je na zagrebačkom i budimskom kolegiju. Potkraj 1729. godine odlazi u Španjolsku gdje je zaređen za svećenika, u travnju 1731. godine odlazi u Havanu na Kubi, a 10.-19. IV. 1731. plovi u Meksiko. Poslan je u Kaliforniju, gdje su isusovci osnovali 15 redukcija za Indijance. Od početka je djelovao u redukciji San Ignacio gdje je poslije bio i superior. Godine 1748. i 1758. bio je vizitator kalifornijskih misija. Napravio je geografske karte Kalifornije. Umro je 10. IX. 1759⁴⁰³ (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 309 - 312).

Nikola Plantić (1720. - 1777.) kršten je u crkvi sv. Marka u Zagrebu 2. XII. 1720. Bio je pitomac isusovačkog konvikta sv. Josipa. Godine 1736. stupa u Družbu Isusovu u Beču. Učiteljevao je u Zagrebu, Požegi i Varaždinu, a 1747. zaređen je za svećenika. Odlazi u Paragvaj. U gradu Cordobi u Takunamiji dovršio je teološki studij. Htio je misionariti među Indijancima, ali su ga postavili za profesora teologije i filozofije u Cordobi. U Buenos Airesu bio je oko pet godina nadstojnik nauka, eksercicija⁴⁰⁴ i jednu i pol godinu vicerektor kolegija. U Montevideu je pola godine bio superior (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 316 - 319).

Nikola Sušić (1717. - 1770?) rodio se u Rijeci. Dana 27. X. 1736. stupa u Družbu Isusovu. Oko 1749. odlazi u Peru, gdje je 19. III. 1755. položio četiri svečana zavjeta u crkvi sv. Marije Magdalene u misiji Mohos.⁴⁰⁵ Život i rad o. Nikole Sušića slabo su istraženi (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 320 - 321)

⁴⁰⁰ Isto, 290.

⁴⁰¹ Na Tibetu je prije njega misionario o. Antonio Andrade (1624.), prvi Europljanin koji je prešao preko masiva Himalaje i istražio područja Gangesovih izvora. Misija se u Tibetu nije mogla održati zbog učestalih buna i ratova. Ne zna se je li Ratkaj ikada bio u Tibetu (usp. M. Vanino 1969 - 2005, 294.).

⁴⁰² Isto, 301.

⁴⁰³ Njegova smrt duboko se dojmila Indijance. Četimice su dolazili, glasno jecali i plakali, a nisu se dali odvratiti od toga da grle i cjelivaju pokojnika, koga su svojim suzama škropili (...) da barem imaju utjehu vidjeti mrtvo tijelo i da mu iskažu svoju odanost, poštovanje i ljubav te zadnji put dokažu koliko cijene brojna njegova dobročinstva. (...) (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 313.)

⁴⁰⁴ Eksercicija- duhovna vježba.

⁴⁰⁵ Misija Mohos je bila na području današnje države Bolivije.

Franjo Ksaver Haller (1716. - 1755.) rođen je u Varaždinu. U isusovce je stupio 27. XI. 1733. da bi potkraj ljeta 1750. pošao na daleko putovanje u Braziliju. Vjerojatno Haller nije bio dugo u portugalskoj Braziliji, a kao misionar djelovao je u španjolskom Ekvadoru.⁴⁰⁶ Zna se da je 2. II. 1751. položio četiri svečana zavjeta u Americi, gdje je, navodno, i umro.⁴⁰⁷

Ignacij Szentmartony st. (1718. - 1793.) rođen je u Kotoribi (Međimurje). Godine 1735. odlazi u Beč i stupa u Družbu Isusovu. O njegovom misionarskom djelovanju ne zna se mnogo. Po Stoegeru, on je u Braziliji desetak godina obavljao službu kraljevskog astronoma. S ostalim isusovcima portugalske Južne Amerike, po nalogu silnika Pombala, utamničen u Portugalu. Oslobođen je zauzimanjem Marije Terezije, kojoj je morao ispričati što je sve doživio proteklih sedam godina, koliko je bio u zatvoru. Umro je u Čakovcu (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 325 - 327).

Posljednji hrvatski isusovac-misionar bio je **Ivan Krstitelj Marchesetti** (1704. - 1767.), koji je rođen u Rijeci. Dana 27. X. 1720. odlazi u novicijat u Beč gdje studira filozofiju i teologiju. Godine 1733. zaređen je za svećenika. U jesen iste godine odlazi u Cadiza u Ameriku i 25. III. 1734. stiže u Buenos Aires. U glavnoj misiji Candelaira polaže 2. II. 1738. zadnje zavjete. Misionarski rad započinje u redukciji San Borja, na istočnoj obali rijeke Uruguay. Godine 1739. pomoćni je župnik u misiji Corpus,⁴⁰⁸ a od 1742. djeluje u San Juanu.⁴⁰⁹ Godine 1745. Ivan postaje poglavar grada Apostoles, 1758. poglavar u redukciji Santa Maria de la Fe, 1763. župnik u redukciji San Jose. Preminuo je u bolnici Candelairu.

U svim mjestima u kojima je bio, nastojao je pomoći Indijancima i braći misionarima. Mukotrpnim radom i zalaganjima postigao je mnogo u svim misijama u kojima je djelovao (usp. M. Vanino, 1969 - 2005, 328 - 330).

3.5. Postignuća

Isusovcima je čak pošlo za rukom da im je kineski car, zbog njihova poznavanja astronomije, matematike i tehničkih postignuća, dopustio boravak u Peking u i dao urediti stambene zgrade s crkvom na carskom dvoru.⁴¹⁰ Isusovci su postigli mnoga dostignuća. Neka od njih su prikazi Jupiterovih satelita, teleskopi, knjige o botanici, knjige o anatomiji, nautičke karte, dva kvadranta, tri velika klanta, ekvinijski kompas, leće od dvanaest i dvadeset inča, magneti, mikroskopi, termometri, barometri te sve cijevi i naprave za vršenje pokusa s vakuumom (usp. J. Wright, 2006, 197 - 200). Na kolegiju sv. Ildefonsa u Sevilli su vježbali matematiku, astronomiju i razne mehaničke vještine. Izrađivali su kompase, sunčane satove i razne igračke.⁴¹¹

Što se tiče dostignuća u redovima crkve i katoličke restauracije, isusovci su promicali sve što su protestanti napadali. Calvinisti su ismijavali Svete sakramente - posvećene kruhom izvan euharistijskog slavlja; isusovci su ga izlagali vjernicima tijekom četrdesetsatnih klanjanja.⁴¹² Isusovci su bili vješti retoričari i nisu prezali od nanošenja kojekakvih uvreda

⁴⁰⁶ Na području današnjega Ekvadora bila je misija Quito.

⁴⁰⁷ M. Vanino, 1969 - 2005, 322. - 325.

⁴⁰⁸ Misija Corpus se nalazila u istočnom Rio Paranu u današnjoj argentinskoj pokrajini Misiones.

⁴⁰⁹ San Juan je naselje koje je 1697. osnovao Anton Sepp.

⁴¹⁰ M. Vanino, 1969 - 2005, 285.

⁴¹¹ *Isto*, 298.

⁴¹² J. Wright, 2006, 41.

svojim protestantskim protivnicima koje su redovito optuživali.⁴¹³ Isusovci su bili prvaci u pobijanju krivovjernih bezbožnosti. Oni su obožavali svece i sakramente te su na taj način željeli dati oblik dugo njegovanoj katoličkoj duhovnosti i opovrgnuti protestantsku novotariju. Samo isusovačko djelovanje u Europi i svijetu ostavilo je velikoga traga za buduće generacije. Isusovačke ustanove i škole i danas obrazuju veliki broj djece i mladih cijeloga svijeta. Njihova važnost i njihova baština je nepobitna te cijeli svijet ne bi bio kao što je danas (barem u nekim segmentima) da nije bilo isusovaca i njihovog ustrajnog djelovanja.

4. ZAKLJUČAK

Družba Isusova nastala je zalaganjem Igancija Loyole i njegovih sljedbenika. Na početku je opisan životopis i obraćenje sveca Ignacija Loyole. Detaljno je obrađen proces od začetka ideje osnivanja katoličkog reda pa sve do realizacije i priznanja Družbe Isusove od strane Petrovog nasljednika, tj. Pape. U drugom dijelu ovog seminarskog rada nailazimo na obilježja reda. U tom odlomku opisano je ustrojstvo i razlozi zbog kojih je i došlo do osnivanja reda. Isusovci su u svojoj povijesti bili i misionari pa smo u drugom dijelu seminara govorili i o zemljama u koje su misionarili isusovci, te koji su to bili najpoznatiji isusovci koji su ostavili velikog traga u povijesti svijeta i Katoličke crkve. Spomenuto je i devet Hrvata-isusovaca koji su misionarili po svijetu. U jednom ulomku bilo je riječi i o katoličkoj restauraciji u kojoj su se isusovci iskazali svojim radom i zaslugama te pobijali teze protestantizma. Literatura koju smo koristili je bila iscrpna i puna informacija te nam je mnogo pomogla pri izradi rada. Koncipiranost literature je takva da je sve opisano. Svi segmenti isusovaca su bili zastupljeni u literaturi i iscrpno opisani. Iz ovoga svega možemo zaključiti da su isusovci bili i ostali velika karika u Katoličkoj crkvi. Njihovo djelovanje bilo je prožeto u svim sferama života, a najviše uspjeha imali su u obrazovanju i školstvu. Osnivanjem svojih kolegija - sveučilišta ušli su u svijet obrazovanja. Zaslužni su za mnoga tehnološka i druga znanstvena otkrića do kojih bi se teško došlo ili ne bi uopće došlo da nije bilo isusovaca. Njihova uloga je značajna i u protureformaciji gdje su pobijali teze protestanata koji su pokušali naštetiti ugledu Crkve i sakramenata. Misionarsko djelovanje je neosporno. Misionarili su po cijelome svijetu i ostavili veliki utjecaj na život i tradicije u kojima su djelovali.

5. LITERATURA:

ĆEPULIĆ, V., 2010. – Vladimir Ćepulić, *Misionar Matteo Ricci u Kini - prijateljski susret dviju kultura i duhovnosti*, u: *Obnovljen život*, Vol. 65, No. 4, prosinac 2010., str. 497. - 517. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=92764 (pristupio 9.3.2012.)

HORVAT, V., 2008. – Vladimir Horvat, *Sv. Ignacije Loyolski - Načela duhovnosti*, Verbum, Split

KOPREK, I., 2011. – Ivan Koprek, *Isusovci - strpljivi i mudri apostoli Kine*, u: *Obnovljen život*, Vol. 66, No. 3, rujan 2011., str. 293.- 294.

URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=106337 (pristupio 9.3.2012.)

⁴¹³ Jedna od takvih optužbi je bila da su protestanti krivi za izbijanje kuge.

MACAN, I., 2006. - Ivan Macan, *Ignacijeva duhovnost za 21. stoljeće*, u: *Obnovljeni život*, Vol.61, No.3, listopad 2006, str. 259. - 260.

URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=7591 (pristupio 9.3.2012.)

VANINO, M., 1969. - 2005. – Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod III, pučke misije, prekomorske zemlje, rezidencija Osijek, književni rad*, Biblioteka Vrela i prinosi, Zagreb

WRIGHT, J., 2006.- Jonathan Wright, *Isusovci- misije, mitovi i povijest*, LJEVAK, Zagreb

Josip Jagodar
University of Rijeka

Society of Jesus- Jesuits

SUMMARY

The Society of Jesus, lat. *Societas Iesu*, is a Christian male religious order of the Roman Catholic Church. The members are called Jesuits. They were founded by Ignatius of Loyola in XVI century, when Paul III was Pope. The society's founding principles are contained in the document *Formula of the Institute*, written by Ignatius of Loyola. Jesuits are known for their work in education (founding schools, colleges, universities and seminaries), intellectual research, and cultural pursuits, and for their missionary efforts. Jesuits also give retreats, minister in hospitals and parishes and promote social justice and ecumenical dialogue. The society is engaged in evangelization and apostolic ministry in 112 nations on six continents. Missionary work was included in Society of Jesus. They were a lot of missionaries in whole world. Some of well known missionaries are: Matteo Ricci who was missionary in China and St. Francis Xavier who was missionary in India and Japan. Croats, who were missionary in South America, North America or Asia, are: Ivan Vreman, Nikola Ratkaj, Ivan Ratkaj, Ferdinand Konščak, Nikola Plantić, Nikola Sušić, Franjo Ksaver Haller, Ignacij Szentmartony older and Ivan Krstitelj Marchesetti.